

İRAN

ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler
Genel Müdürlüğü
2020 Temmuz

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM	5
3. DIŞ TİCARET	7
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	11
5. TÜRKİYE ile TİCARET	12
EKLER:	14

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	İran İslam Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı	Dr. Hassan Rouhani (aynı zamanda Hükümet Başkanı)
Milli Günü	11 Şubat
Resmi Dili	Farsça
Nüfusu (2019)	82.913.906 (Dünya Bankası)
Başkent	Tahran
Nüfusu (2019)	9.013.663
Din	İslam (%98)
Başlıca Şehirleri	Tahran, Meşhed, İsfahan, Tebriz, Şiraz, Ahvaz, Bander Abbas, Urumiye, Kerej
Para Birimi*	Riyal (Halk arasında Tümen ifadesi kullanılmaktadır.) 1 Tümen = 10 Riyal
Döviz kuru	Üç döviz kuru bulunmaktadır (Resmi kur, NİMA kuru, Serbest kur oranı) https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a3/D%C3%B6viz%20Kurlar%C4%B1.pdf
Milli Günü	11 Şubat
Haftasonu tatili	Perşembe & Cuma
Takvim	Celali Takvim (Şemsi Hicri) – Güneş yılı, Hicret başlangıç
Yılbaşı (yeni yıl) tatili	21-24 Mart (nevruz)
Uluslararası Telefon Kodu	+98

(*Tomen diye basılı resmi bir kağıt veya madeni para yoktur. Tomen, fiktif bir para birimidir. İran halkının tamamına yakını gündelik hayatında para birimi olarak Riyal tanımını kullanmaz ve parasal büyüklükleri Riyal olarak telaffuz etmez. Riyal cinsinden olan herhangi bir fiyatı, meblağı veya banknotu zihninde 10'a böler ve Tomen (Tümen) olarak söyler. Mesela, hiçbir İran'lı 100.000 Riyal'lık banknotu gördüğünde 100.000 Riyal demez, 10.000 Tomen veya sadece 10.000 der. Hatta 10 der. Dolayısıyla fiyat ve içinde parasal büyüklükler olan görüşmelerde çok dikkatli olmak gerekir. Riyal ve Tomen ayrımı mutlaka netleştirilmelidir.)

Coğrafi Konum

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında stratejik konumda yer alan İran'ın Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır. Başkent Tahran'ın denizden yüksekliği (rakımı) 1.200 metredir. Ülkenin karadan ve denizden 15 ülke ile sınırı vardır.

Siyasi ve İdari Yapı

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrazi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir. İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır.

Siyasi hayatta, partiler yerine daha çok baskı/çıkar grupları olarak adlandırılabilen hizib veya fraksiyon adı verilen yapılanmalar rol oynamakta, bu gruplar seçim zamanlarında büyük ittifakların çatısı altında toplanmakta ve seçimlerden sonra tekrar dağılmaktadır.

Dini Lider/Rehber (Supreme Leader): İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber),

Rejim'in kurucusu Humeyni'nin vefatından sonra 1989'da seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Dini Lider (Rehber) mutlak yetki sahibi olup, birçok hayati ve önemli konuda son kararı veren kişidir.

Birçok kurum doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Bu kurumların yöneticilerinin, yönetim kurulu üyelerinin atanması veya görevden alınması Rehber'in yetkisindedir. Nizami ordu, İran Devrim Muhafızları Ordusu, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları ile İran İslam Cumhuriyeti Radyo ve Televizyonu doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Dini Lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanıya devredebilir. Dini Liderin özellikle dini vakıflar aracılığıyla da ekonomik yaşam üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur.

Yürütme (Hükümet): Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güvenoyu alması gerekmektedir. Halen cumhurbaşkanlığı görevini Dr. Hasan Rouhani yürütmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır. Son Cumhurbaşkanlığı seçimleri 19 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenmiş olup, Cumhurbaşkanı Ruhani, oyların %57'sini alarak ilk turda ve ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Yargı: Yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır.

İdare: İran'da "Ostan" adı verilen 31 vilayet bulunmaktadır. Ostanların valilerine ostandar denmektedir. Ostandarlar, İçişleri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır. İran'daki yönetim anlayışı genel anlamıyla merkeziyetçi bir görünüm arz etmektedir.

Nüfus ve İstihdam

İran nüfusu 2019 yılında yaklaşık 83 milyondur. %49,4'ü kadındır. Nüfusu genç olup, %69'u 15-64 yaş grubundadır. Ortalama ömür süresi 64'dür. Kentleşme oranı %75'tir. (Dünya Bankası)

İran toplumu geleneksel ve modern olmak üzere iki ana bölüme ayrılmıştır. Geleneksel kısımda yer alan sınıflar, "bazar"da ya da iş dünyasında aile şirketleri olanlardır. Modern segmentte yer alan kesimler ise, Batılı yaşam tarzı ve kültürüne yakındır.

İran'ın resmi dini İslam'dır. Resmi mezhebi ise Caferilik'tir. Nüfusun %90'ı Şii, %8'i Sünni müslümanlardan oluşmaktadır. Geri kalanı ise Zerdüşt, Yahudi, Hristiyan'dır. İran'da Fars, Türk, Beluc, Lor, Arap, Afgan gibi farklı milletler yaşamaktadır.

Aktif işgücü (27,9 milyon) kapsamındaki genel işsizlik oranı 2019 yılında %11,4 olmuştur. Kadın işgücü kapsamındaki işsizlik oranı %19 olup, erkek işgücü içindeki işsizlik ise %10'dur. Genç (15-24 yaş) işsizlik ise, 2019 yılı sonunda %26'ya düşmüştür. (Dünya Bankası)

Günlük 5.5 Dolar üst-orta gelir eşiğinde (2011 PPP) ölçülen İran'daki yoksulluk 2013 yılında tarihinin en düşük seviyesi olan %8'e gerilemiştir. Ancak, enflasyondan dolayı sosyal yardımların reel olarak azalmasının da etkisiyle 2017 yılında %11'e çıkmıştır. Öte yandan, 2018'deki negatif ekonomik büyüme, yüksek enflasyon ve nakit desteklerin değerinin reel olarak düşmesi ve müteakiben 2019 yılı Kasım ayındaki yüksek benzin fiyatlarının bir araya gelmesiyle, yoksulluğun daha da artmış olabileceği değerlendirilmektedir. Hükümetin 18 milyon haneye nakit destek transferinin bu olumsuz etkiyi hafifletmeye yardımcı olacağı öngörülmektedir. (Dünya Bankası)

Doğal Kaynaklar ve Çevre

İran'ın başlıca doğal kaynakları olan petrol ve doğalgaz rezervleri haricinde; çinko, bakır, demir, uranyum, kurşun, krom, manganez, kömür, sülfür ve altın gibi madenler bakımından da zengindir. İran, dünyanın en büyük çinko, ikinci büyük bakır rezervine ve ayrıca dokuzuncu büyük demir rezervlerine sahiptir. Bununla birlikte, İran'da madencilik sektörünün yeterince geliştiği söylenemez. Maden yataklarının geliştirilmesi Hükümetin öncelikleri arasında yer almakta ve sektörde yatırımlar teşvik edilmektedir.

Engbeli ve dağlık arazilerin yanı sıra, çöllerle kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının %55'i çayır (otlak), %23'ü çöl, %14'ü ekilebilir alan ve %8'i ormandır. (www.fao.org)

İran üç iklim kuşağında yer almaktadır. Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülmektedir. Tahran'da yazlar sıcak ve kurak geçmekte (30–40°C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15°C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir. Ülkedeki iklim farklılıklarının tüketici alışkanlıkları üzerine etkileri farklıdır.

Kentlerde taşıt emisyonları, rafineriler ve sanayi atıkları kaynaklı olarak hava kirliliği görülmektedir. Ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, çölleşme, Basra Körfezi'nde petrol kirliliği, sulak arazilerin kuraklaşması, toprağın tuzlanması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	Birim	2016	2017	2018	2019	2020	2021
GSYİH (SAGP*)	milyar \$	1.549	1.637	1.586	1.491	1.411	1.483
GSYİH büyüme hızı (sabit fiyat)	%	12,5	3,7	-5,4	-7,6	-6	3,1
Kişi başı GSYİH büyüme (SAGP)	%	11	2,5	-6,5	-8,6	-7	2,1
Enflasyon (tüketici fiyatları ort)	%	9	9,6	31	41	34	33,5
Kamu dengesi /GSYİH	%	-2,3	-1,8	-1,9	-5,6	-9,8	-7,7
İşsizlik oranı (aktif işgücü içinde)	%	12,4	12	12	13,5	16,3	16,7
Cari Hesap Dengesi / GSYİH	%	4	3,8	2,1	-0,1	-4,1	-3,4

Kaynak: IMF /2020 Nisan (*Satın Alma Gücü Paritesi)

İran ekonomisi; geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına bağlı, aşırı düzenleyici çerçeveye sahip, içe dönük ve kapalı, kısıtlı rekabetin olduğu, vergilemenin etkili bir şekilde çalışmadığı, sübvansiyonların yaygın bir şekilde bulunduğu, düşük faktör verimliliğine sahip kamunun baskın olduğu bir ekonomik görünüm sunmaktadır. Öte yandan, ekonominin petrole dayalı yapısının kırılarak sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi kalkınma hedefleri arasındadır. Bu çerçevede, son yıllarda özelleştirmeler de yapılmak suretiyle, özel sektör de gelişme göstermektedir.

Kamu ağırlıklı ekonomide devletin sosyal politikaları da etkindir. Temel mallar veya enerji tüketimi başta olmak üzere halkın geniş kesimine farklı dönemlerde büyük ölçekli sübvansiyonlar sağlanmaktadır. Bu sübvansiyonlar doğrudan mal ve hizmet yardımları veya nakit şeklinde olabilmektedir. Örneğin su, elektrik, telefon, şehir içi ulaşım gibi hizmetlerin ise piyasa fiyatının altında sağlandığı görülmektedir. Ayrıca, hem hane halkı hem de şirketlere sübvansiyonlu enerji sağlanmaktadır. Öte yandan, ülkedeki sigorta sisteminin nüfusun %65'ini kapsadığı yetkililerce açıklanmıştır.

1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur. Söz konusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet artışına ve enflasyona sebep olmuştur. Ekonominin petrol ve doğalgaz gelirlerine bağımlı olmasının da etkisiyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir. Ayrıca, bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile entegrasyonunun gecikmesi de, iktisadi kalkınma için ihtiyaç duyulan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellemiştir.

Bu çerçevede, ekonominin öncelikleri arasında; yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (ve resmi ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesi yer almıştır.

Ancak, son olarak ABD'nin 2018 yılında Nükleer Anlaşmadan çekilmesinin ardından ABD yaptırımları 2018 yılının Ağustos ve Kasım aylarında olmak üzere iki aşamada tekrar yürürlüğe konmuştur. İran'dan sıfır petrol ihracatı politikasının esas oluşturduğu yaptırımlarla belirli sektörler ve şahıslar hedef alınmıştır. Yabancı yatırımlar durma noktasına gelmiş, 2016-2018 döneminde ülkeye giren yabancı firmaların birçoğu ülkeden geri çekilmiştir. İran'ın petrol üretimi ve ihracat geliri düşmüştür. ABD Yaptırımlarının güncel durumu hakkında detaylı bilgiye Bakanlığımız web sayfasından ulaşılması mümkündür. (<https://ticaret.gov.tr/data/5ee096ae13b87625c823d0ba/%C4%B0RAN%20pazar%20bilgileri%2020620.pdf>)

İran Hükümeti ise, yaptırımlara karşı tedbir bağlamında, yerli üretimin ve döviz kaynaklarının verimli kullanılması gerekçesiyle de, birçok ürünün ithalatına yasak koymuş, ithalatta ön-kayıt sistemine geçmiş, döviz işlemlerine sınırlama getirmiştir. (<https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a3/Yapt%C4%B1r%C4%B1m%20ve%20C3%9Cr%C3%Bcn%20Gruplar%C4%B1.pdf>)

Dünya Bankası'nın 2020 yılı Mayıs ayında yaptığı değerlendirmeye göre; 2019 yılı itibarıyla tahminen 463 milyar Dolar büyüklüğündeki İran ekonomisi, hidrokarbon, tarım ve hizmet sektörlerinin yanı sıra imalat ve finansal hizmetlerde gözle görülür bir devlet varlığı ile tanımlanmaktadır. Hükümet, 2016/17-2021/22 arasındaki beş yıllık dönem için piyasa temelli reformları içeren altıncı kalkınma planını yürürlüğe koymuştur. Plan, dayanıklı bir ekonominin gelişimi, bilim ve teknolojiye ileriye ve kültürel mükemmelliğin desteklenmesi olmak üzere üç ana unsurdan oluşmaktadır. Bu çerçevede, yıllık %8'lik bir ekonomik büyümenin yanı sıra, kamu iktisadi teşebbüsleri ile finans ve bankacılık sektörlerinde reformlar planlanmaktadır. Petrol gelirlerinin tahsisi ve yönetimi hükümetin yine öncelikleri arasında yer almıştır. Ancak, 2018 yılında ve ayrıca akabinde petrol sektörünün daralması ve zayıf iç talep nedeniyle 2019 yılında GSYİH azalmıştır. ABD yaptırımlarının yeniden uygulanmaya başlanacağını duyurulmasının ardından, 2018-2019 döneminde yaşanan petrol sektöründeki daralma, GSYİH'deki küçülmeye en fazla katkıyı yapmıştır. Petrol dışı sektör de 2018-19 döneminde %2,1 küçülmüş olmakla birlikte, biraz toparlanma işaretleri de göstermiştir. 2019 yılı Nisan-Aralık döneminde, tarım ve petrol dışı sanayi yıllık %2 büyürken, katma değerli hizmetler gerilemiştir. Ekonominin orta vadede yavaş toparlanması beklenmektedir. 2020'de COVID-19 salgını da dahil olmak üzere maruz kalacağı ek dışsal şoklar nedeniyle GSYİH'nın 2020-23 döneminde daha da daralması (ekonomik büyümenin zayıf kalması) beklenmektedir. Yüksek ithalat fiyatları ve ticaret kısıtlamalarının önümüzdeki yıllarda enflasyonu %20'nin üzerinde tutması muhtemel görülmektedir. Rial'in değer kaybetmesi ve ithalattaki büyük düşüşe rağmen, petrol ihracatındaki azalmanın cari işlemler dengesi üzerinde daha önceki yaptırımlara göre daha ağır etki bırakması beklenmektedir. Sebebi ise, petrol fiyatlarının 2013'e göre çok daha düşük seyretmesidir. Ekonominin durgun seyri, işgücü piyasası dinamikleri yeni istihdam alanları yaratılması üzerinde daha fazla baskı oluşturmaları muhtemeldir. Yoksulluk, 2013 yılı sonrasında artış göstermektedir. (<https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview>)

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

İran'ın son yıllarda izlediği dıőa açılma politikaları ve (1996 yılı Haziran ayında üyelik başvurusunu yaptığı) Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dış engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Üyelik başvurusu kapsamında 2005 yılı Mayıs ayında DTÖ bünyesinde kurulan çalışma komitesi (working party) henüz toplanmamıştır.

Yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak, yerli sanayii korumak amacıyla bazı temel sanayi dallarında (tekstil, otomotiv vb.) ithalatta uygulanan gümrük vergisi oranları yüksek tutulmaktadır. (Ticaret, Sanayi ve Maden Bakanlığı: <http://en.mimt.gov.ir/>)

İran'ın dış ticareti yıllar içinde yaptırımlara bağlı olarak önemli dalgalanmalar yaşamaktadır. Yaptırımların siyasi, askeri ve ticari boyutları bulunmaktadır. İran'a yönelik olarak BM gibi uluslararası kuruluşlar, Avrupa Birliđi (AB) gibi ulus üstü kuruluşlar, İsrail ve ABD gibi ülkeler tarafından muhtelif yaptırımlar uygulanmıştır. İran ile uluslararası toplumun diğer üyeleri arasında İran ekonomisinin uluslararası alana yeniden entegre olmasına imkan sağlayacak olan ve 16 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe giren Kapsamlı Ortak Eylem Planı (KOEP) imzalanmıştır. ABD'nin 8 Mayıs 2018 tarihinde, KOEP'ten çekileceğini, İran'a yönelik yaptırımlarda KOEP'ten önceki duruma dönüleceğini, ABD ile iş yapmak isteyen firmaların 90 ve 180 günlük süreler içinde İran pazarından çıkmamaları halinde ABD ile iş yapamayacaklarını belirten açıklaması ile İran içinde olduğumuz yaptırım dönemine girmiştir. Yaptırımlar oldukça dinamik bir konu olduğü için firmalarımızın yaptırımlarla ilgili olarak Bakanlığımızın sitesindeki aőađıdaki bağlantıdaki yaptırımlar bölümünü incelemesi ve Ticaret Müőavirliđimizle temasa geçmesi önemlidir. (<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirlik-raporlari>)

Öte yandan, İran'la iş yapmak isteyen firmalarımızın ABD Hazine Bakanlığı tarafından yayınlanan SDN Listesini de kapsamlıca incelemeleri faydalı olacaktır. Bu listedeki kişi ve kurumlarla ticari iletiőimde bulunmak, ABD'nin yaptırımlarından firmalarımızın da etkilenmesi sürecini beraberinde getirme ihtimalini taşımaktadır. (<https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>)

İran'ın ABD yaptırımlarının üstesinden gelmek için ihracatını çeőitlendirmek, maden ve mineraller, çimento, gübre, temel tarım ve sanayi ürünleri, petrokimya ürünleri gibi alanlar kapasite geliőtirmeye çalışmak olmuştur. Genel olarak ülke sanayisinin ürettiği ürünlerin kalitesinin düşük olduğü veya uluslararası alanda fiyat veya kalitesiyle rekabet edemediği görölmektedir.

İran'ın son dönemde yaptırımlar nedeniyle petrol satamaması devlet elindeki fabrikaları özelleőtirerek gelir elde etmeye, etkili bir vergi politikası uygulamaya, bir yandan da kamu giderlerini azaltmak için ülkedeki sübvansiyonları kaldırmaya çalıştığı görölmektedir. Son olarak, İran Hükümeti ülkeden döviz çıkışını azaltmak amacıyla lüks ürünler olarak da addedilen 8'li GTİP bazında 1.727 ürünün ithalatına yasak getirmiştir. (<https://ticaret.gov.tr/data/5b8a43345c7495406a2270a3/Yapt%C4%B1r%C4%B1m%20ve%20C3%9Cr%C3%B Cn%20Gruplar%C4%B1.pdf>)

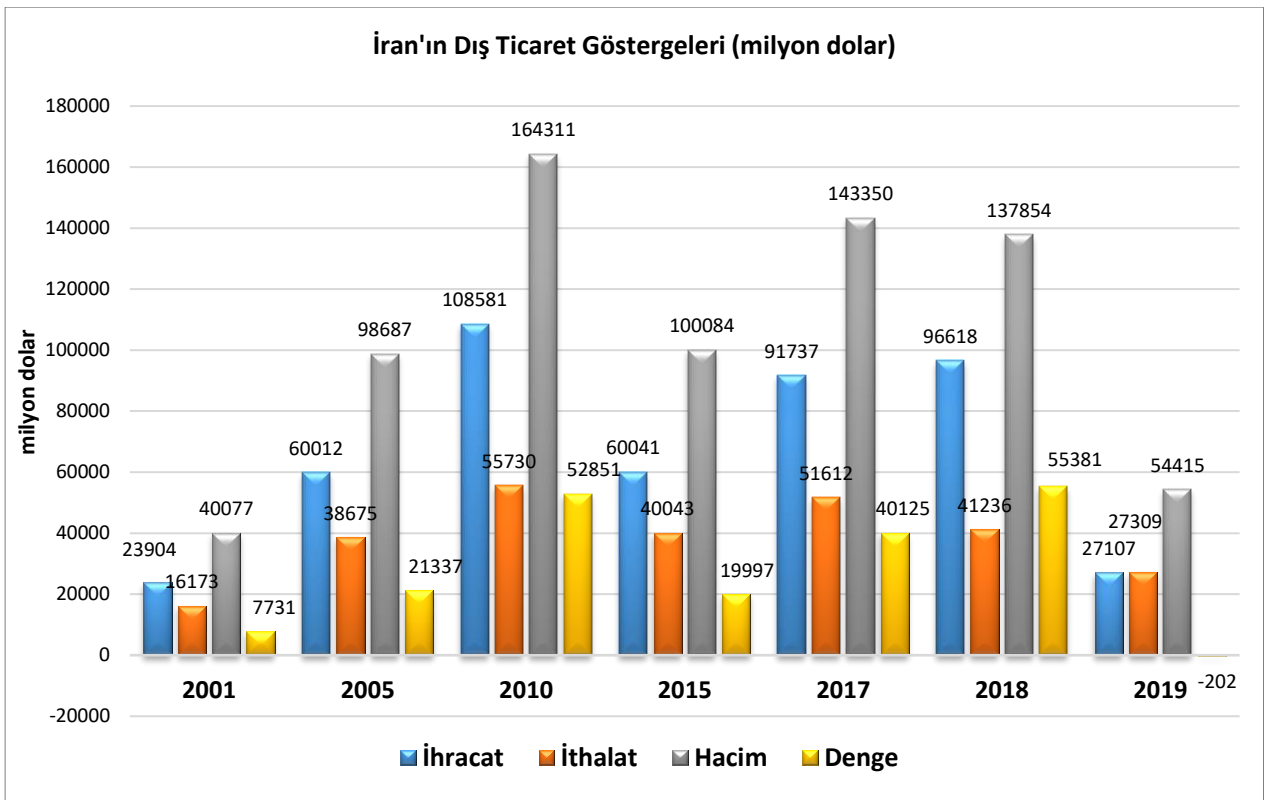
İran'ın Dış Ticareti

YILLAR	İHRACATI (1000\$)	İTHALATI (1000\$)	HACİM	DENGE
2001	23 904 000	16 173 078	40 077 078	7 730 922
2005	60 012 000	38 674 660	98 686 660	21 337 340
2010	108 580 979	55 729 565	164 310 544	52 851414
2015	60 040 642	40 043 150	100 083 792	19 997 492
2016	78 267 311	42 702 118	120 969 429	35 565 193
2017	91 737 444	51 612 277	143 349 721	40 125 167
2018	96 617 521	41 236 168	137 853 689	55 381 353
2019	27 106 527	27 308 940	54 415 467	- 202 413

Kaynak:Trademap-mirrordata/İran (9.7.20)

ABD yaptırımları nedeniyle 2019 yılında dış ticareti az miktarda olsa ilk defa açık vermiştir.

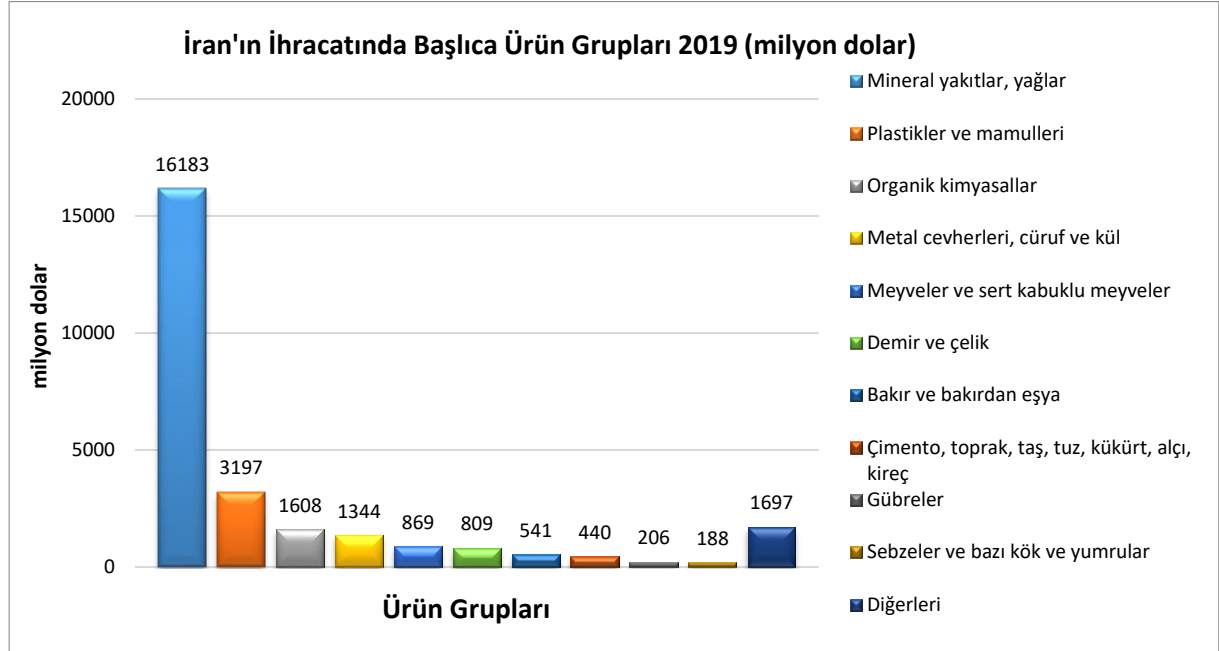
Dış ticaret hacmindeki azalma ihracat ve ithalatındaki gerilemeden kaynaklanmıştır. İhracatın yanı sıra, ABD yaptırımları ve buna karşın İran Hükümetinin döviz kontrolü ve ithalatı sınırlandırma politikası nedeniyle ithalatı da düşmüştür.

Kaynak:Trademap-mirrordata/İran (9.7.20)

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticareti

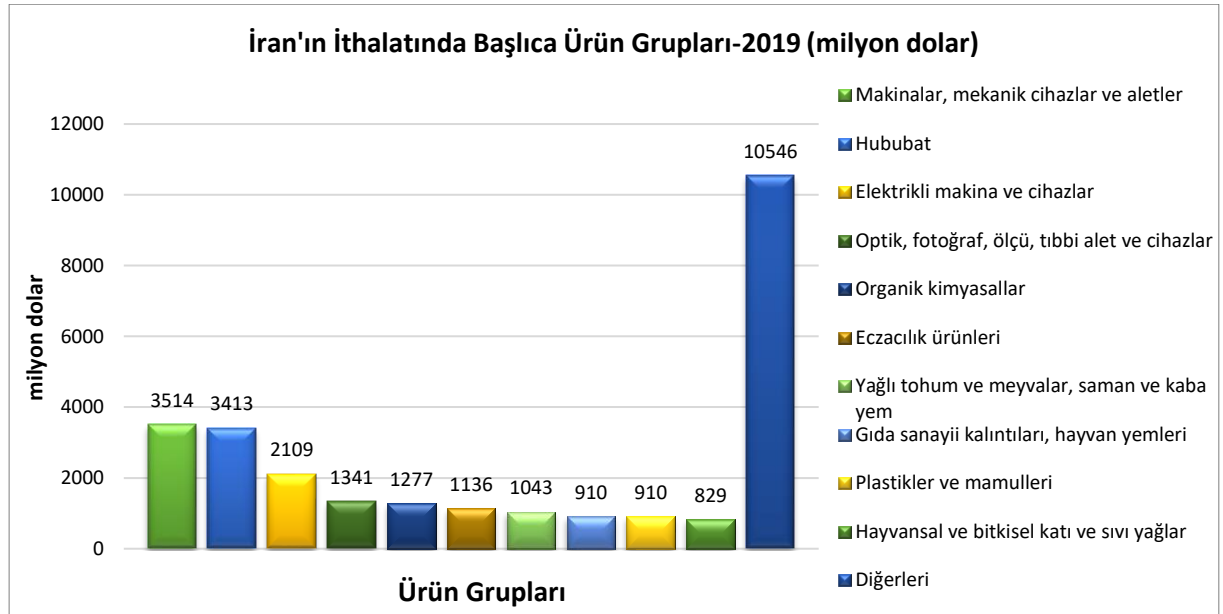
İhracatı

Kaynak:Trademap [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İran'ın 2019 yılı ihracatının %48'i ham petroldür. Bunu etilen polimerleri, demir cevheri, metil alkol, antep fıstığı ve doğalgaz takip etmektedir. Hampetrol Çin, Hindistan, G. Kore, Japonya ve Hollanda'ya sevk edilmiştir. Geçmiş dönemlerde Çin'in yanı sıra Hindistan da İran'ın en büyük petrol müşterisi olmuştur.

İthalatı

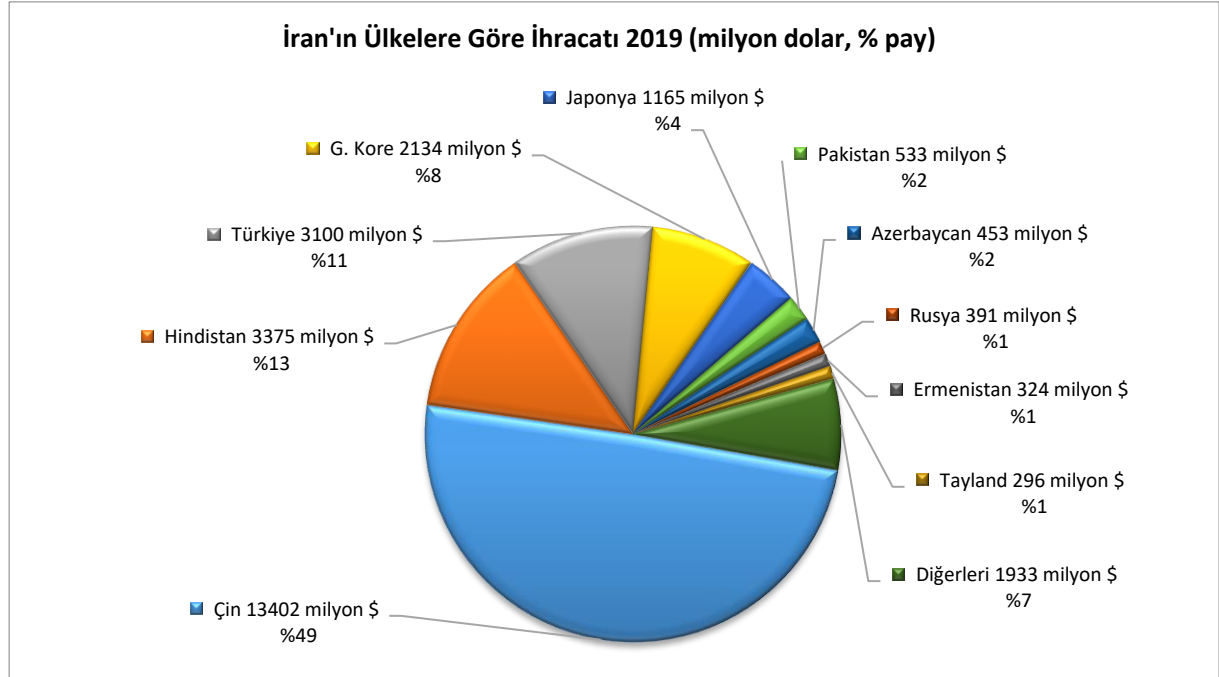

Kaynak:Trademap [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Ürün itibarıyla ithalatında pirinç, mısır, soya küspesi, soya fasulyesi, arpa ve (dozlandırılmış) tıbbi ilaçlar ile telefonlar önde gelmektedir.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

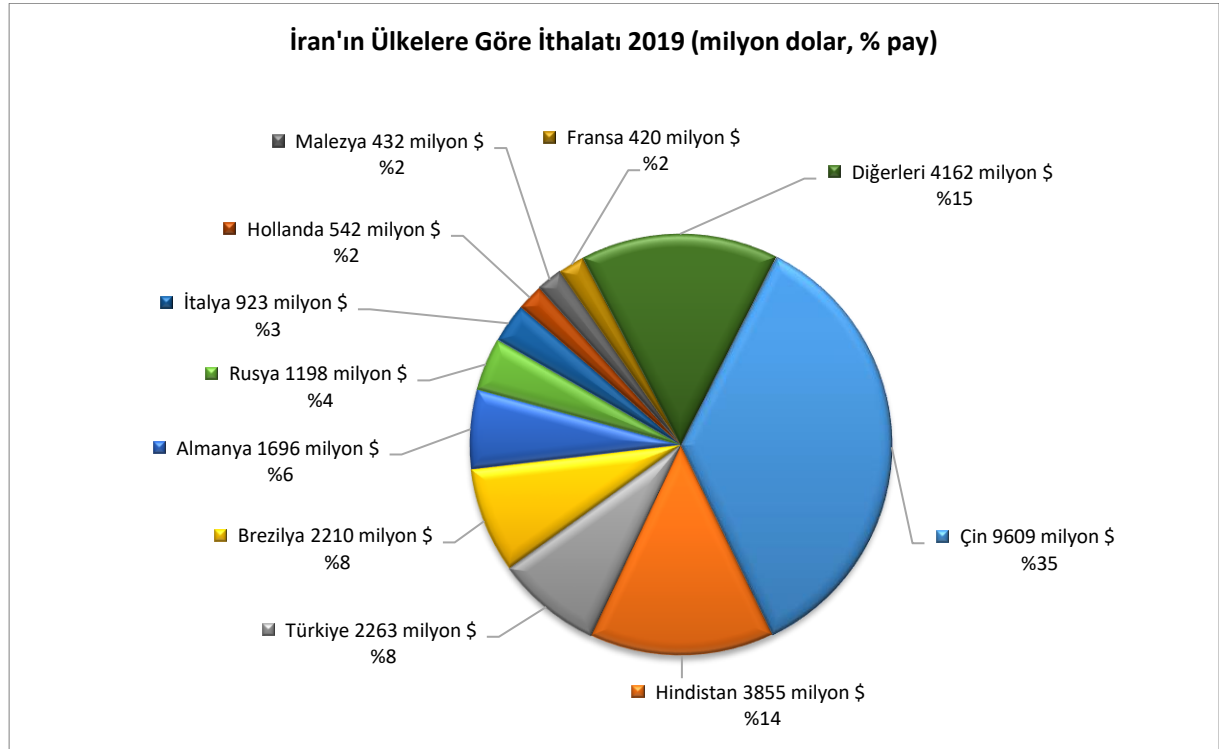
İhracatı

Kaynak:Trademap [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

En çok ihracat yaptığı ülke Çin'dir. İhracatın yaklaşık yarısı ham petroldür. Diğer başlıca ürünler etilen polimerler, demir cevheri, metil alkol, işlenmemiş bakır alaşımları ve antep fıstığıdır.

İthalatı

Kaynak:Trademap [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Ülkedeki rejim değişikliği sonrasında çiftliklerin, şirketlerin ve bankaların devletleştirildiği ve yabancı sermayenin yasaklandığı İran’da, 4. ve 5. Beş Yıllık Kalkınma Plânları ile birlikte yatırım ortamı iyileştirilerek yabancı sermaye girişinin önü açılmıştır. Kasım 1985’den beri yapılan bazı temel düzenlemeler kapsamında; yabancı şirketlerin İran’da pazarlama ve satış ofisi açmalarına izin verilmiş; 1993 yılında Serbest Bölgeler Kanunu, Haziran 2002’de ise yeni Yabancı Yatırımı Teşvik ve Koruma Kanunu (FIPPA) yürürlüğe girmiştir. FIPPA ile, devletin kararları doğrultusunda ortaya çıkabilecek şirket zararları ile ana sermaye ve kârların yurt dışına transferi devlet garantisi altına alınmıştır.

Yeni Kanun kapsamında yabancı sermayenin bir İran şirketi ile ortaklığı belli bir yüzde ile sınırlandırılmamış, yabancı sermayenin ülkeye giriş ve çıkışında serbest piyasa kurunun geçerli olması garanti altına alınmış, yabancı şirketler için vergiler %60’lardan %20’lere indirilmiş, ayrıca yatırım yapılan bölgelere göre 10–15 yıllık vergi muafiyeti dönemleri öngörülmüştür. Diğer taraftan, yatırımın İranlı bir ortakla gerçekleştirilmesi halinde yatırımın mahiyetine göre %80’ine varan oranlarda İran yatırım mallarının ithalatı, gümrük vergisinden muaf tutulmuştur. Yaklaşık 510 Dolar civarındaki işçi maliyetlerinin 440 Dolar’a kadar olan bölümü vergiden muaf, bu sınırı aşan kısmı ise %10 vergiye tabidir. (İran Yatırım Ajansı: <http://www.investiniran.ir/en/home>)

İran’da yatırımlara verilen önemli teşvikler olmasına rağmen; uygulamada bürokrasinin ağır işlemesi, merkez/yerel kurumlar arasında koordinasyon bulunmaması, muafiyetlerden yararlanılması gibi etkenler yatırımın hayata geçirilmesi konusunda güçlükler yol açmaktadır. Çalışma ve oturma izni alınmasına yönelik prosedürlerin uzunluğu firmaları zaman bakımından zorlamaktadır. Söz konusu gecikme, genellikle firmaların eksik evrak vermesinden yada başvuruları tek tek yapıp takip etmesinden kaynaklanmakta olup, kurumlaşmış firmalar bu sıkıntıyı daha az yaşamaktadır. Evrakları tam olan bir başvurunun, çalışma izinleri için yaklaşık 3 hafta, ikamet izinleri içinse yaklaşık iki buçuk ay içinde sonuçlanabilmektedir. Yabancı yatırımlar bakımından önemli bir konu, mahkemelerde alınan kararların uygulanmasında yaşanan sıkıntılardır.

İran’a yapılan hazır giyim ihracatını zorlaştıran 9 Ekim 2016 tarihli “İran’da Konfeksiyon Ürünleri Satışı Yapan Şirketler İçin Düzenleme Genelgesi” uyarınca, İran’a hazır giyim ihracatı yapmak isteyen yabancı firmaların öncelikle İran’da %20 üretim yapması, bu üretimi zaman içinde belli bir planda artırması ve üretimlerinin %50’sini ihraç etmesi gibi koşulları karşılaması gerekmektedir.

İran’a yılda ortalama 3 milyar dolarlık yabancı sermaye yatırımı gelmekte, ambargo dönemlerinde bu rakam azalmaktadır. Ülkede %100 yabancı sermaye ile şirket kurulabilmektedir.

Serbest Bölgeler

Serbest ticaret bölgeleri ve özel ekonomik bölgeler, Cumhurbaşkanlığına bağlı Yüksek Konsey (High Council of Special Economic & Free Trade Zone) Genel Sekreterliği tarafından yönetilmektedir. (<http://lexarabiae.meyer-reumann.com/wp-content/uploads/IranFreeZones.jpg>)

1-Serbest Ticaret-Sanayi Bölgeleri: İran'da Queshm, Chabahar, Aras, Anzali, Arvand, Kish ve Maku olmak üzere 7 serbest ticaret-sanayi bölgesi bulunmaktadır. Yabancı sermayenin teşviki amacıyla tasarlanan Serbest Ticaret Bölgelerinde yabancılara %100 sermaye/mülkiyet hakkı, 20 yıl vergi muafiyeti ve vize kolaylıkları tanınmakta, ayrıca elde edilen karlar serbestçe transfer edilebilmektedir. (<http://www.investiran.ir/en/whyiran1/investmentincentives/industrialzones>)

2-Özel Ekonomik Bölgeler: İran'ın iç bölgelerinde yer alan Özel Ekonomik Bölgeler (Special Economic Zones), yatırımcılara daha cazip yatırım ve altyapı koşulları sunmaktadır. İran'da toplam 22 adet Özel Ekonomik Bölge bulunmaktadır. (<http://www.freezones.ir/>)

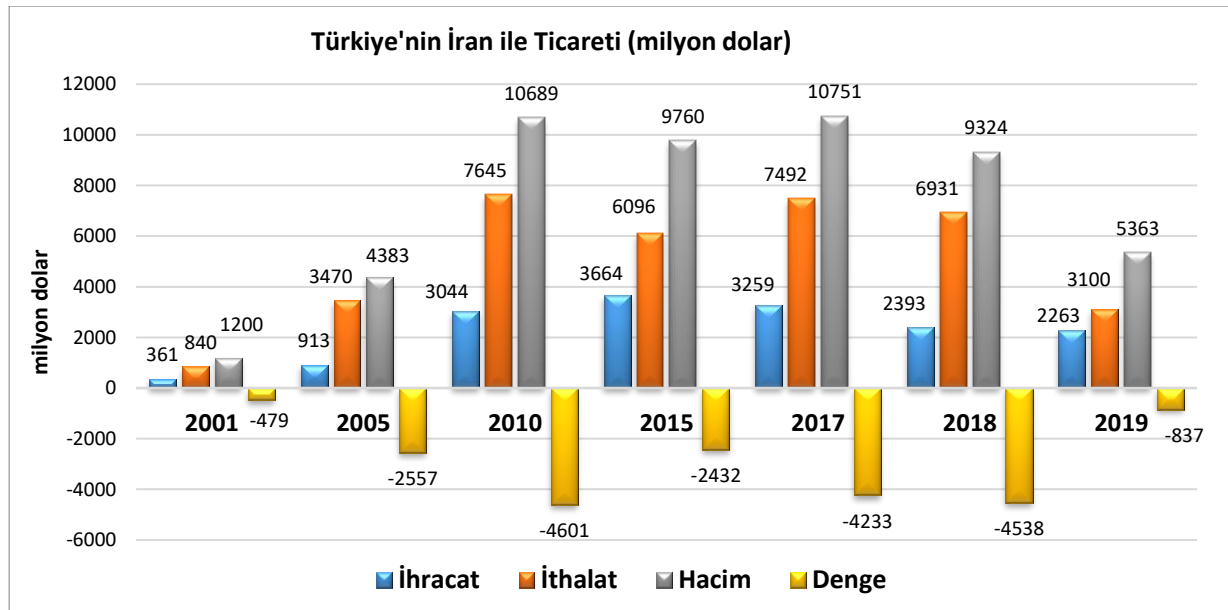
5. TÜRKİYE İLE TİCARET

Türkiye-İran Dış Ticareti (1.000\$)

YILLAR	TÜRKİYE'NİN İHRACATI	TÜRKİYE'NİN İTHALATI	HACİM	DENGE
2001	360 536	839 800	1 200 336	-479 264
2005	912 940	3 469 706	4 382 646	-2 556 766
2010	3 044 177	7 645 008	10 689 185	-4 600 831
2015	3 664 043	6 096 254	9 760 297	-2 432 211
2016	4 968 851	4 699 777	9 668 628	269 074
2017	3 259 270	7 492 104	10 751 374	-4 232 834
2018	2 392 949	6 931 258	9 324 207	-4 538 309
2019	2 263 251	3 100 087	5 363 338	- 836 836

Kaynak: Trademap-directdata/Türkiye

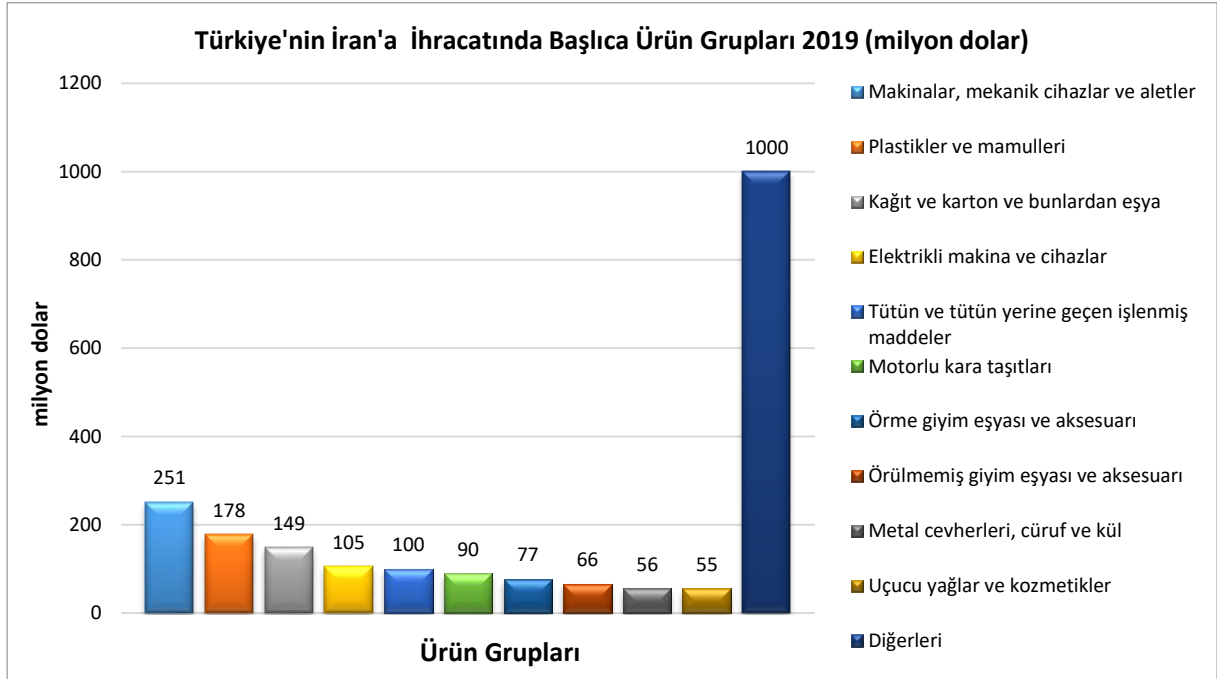
Türkiye'nin genel ihracatında İran %1,3 pay ile 20. sıradadır, ithalatında ise %1,5 pay ile 15. sırada yer almıştır.

Kaynak: Trademap

Öte yandan, İran'ın ithalat sıralamasında ise Türkiye %8,3 pay ile üçüncü sırada yer almıştır.

Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler

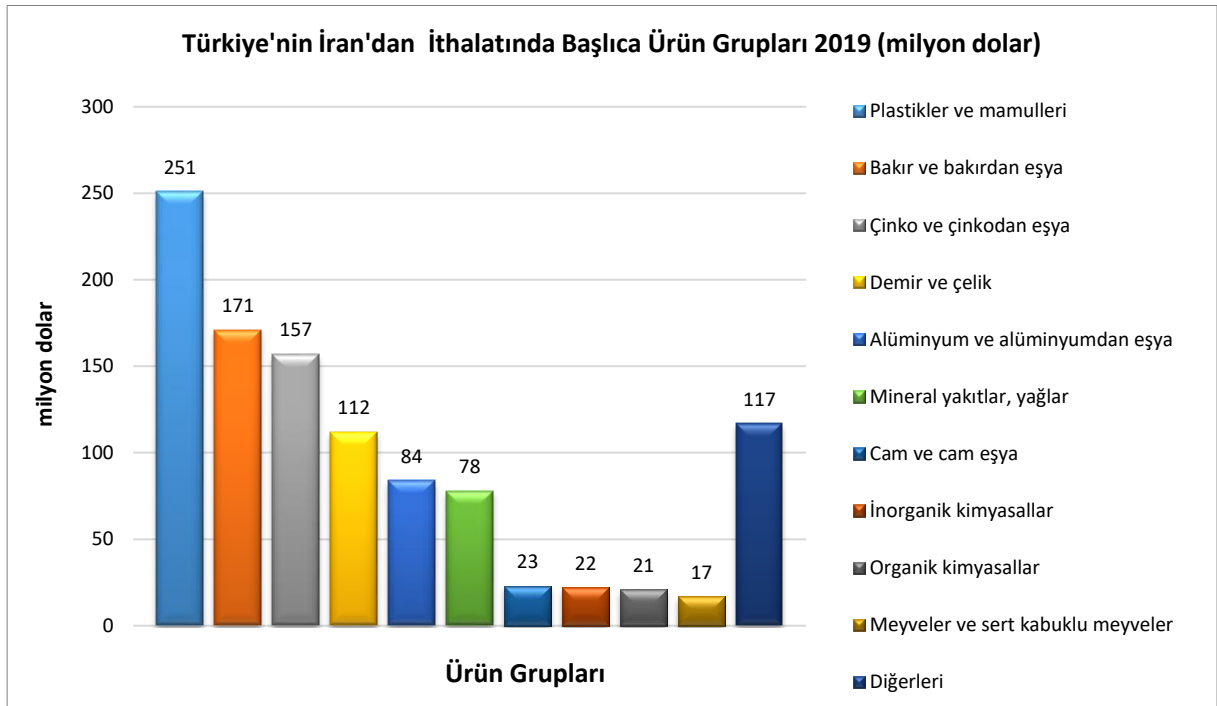

Kaynak: Trademap [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Ürün itibarıyla ihracatta işlenmiş tütün, kağıt/karton tabakalar, oto yedek parça, çinko cevheri, çocuk bezi/hijyen eşya ve halılar ile tişörtler ilk sırada yer almaktadır.

Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Etilen polimerleri, işlenmemiş çinko ve alüminyum ile bakır kablo 2019 yılında İran'dan ithal edilen başlıca ürünler olmuştur.

Kaynak: Trademap [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:***EK-1: İran'ın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018-2019)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		91 737 444	96 617 521	27 106 527	100	-71,9
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	47 186 277	50 823 249	13 134 857	48,5	-74,2
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	3 692 639	3 385 526	2 824 436	10,4	-16,6
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	1 106 252	841 611	1 274 815	4,7	51,5
2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	1 931 670	2 186 469	1 209 718	4,5	-44,7
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	1 239 930	487 820	537 364	2	10,2
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	5 594 370	5 276 162	477 917	1,8	-90,9
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	192 661	403 569	404 806	1,5	0,3
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	1 300 980	1 521 848	311 530	1,1	-79,5
2902	Siklik hidrokarbonlar	1 134 513	859 758	278 736	1	-67,6
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	764 619	839 942	205 111	0,8	-75,6
3903	Stiren polimerleri (ilk şekillerde)	217 135	323 701	196 340	0,7	-39,3
2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	706 755	858 615	180 025	0,7	-79
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	7 030 097	9 011 956	178 438	0,7	-98
7901	İşlenmemiş çinko	361 358	241 749	157 359	0,6	-34,9
2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	65 866	95 612	137 445	0,5	43,8

Kaynak:Trademap-mirrordata/İran (9.7.20)

EK-2: İran'ın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (% 2018-2019)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		51 612 277	41 236 168	27 308 940	100	-33,8
1006	Pirinç	1214041	1628522	1452591	5,3	-35,8
1005	Mısır	1642515	2115338	1357619	4,9	30
2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	503259	651244	846598	3,1	-32,6
1201	Soya fasulyesi	943344	1161100	782039	2,8	-4,7
1003	Arpa	518533	602794	574402	2,1	-51,8
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	1134133	1115232	537582	2	-30,5
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	1362741	770248	535328	1,9	-34,1
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	905549	690438	454731	1,6	315,9
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	415141	102722	427201	1,5	-27,8
9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	675057	556773	402109	1,4	-25,1
1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	439469	521934	390942	1,4	3,2
3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	339714	374421	386292	1,1	-2,1
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	427780	319413	312803	1	23,6
9021	Ortopedik cihazlar; cebireler, kırıklar için cihazlar vb; protez organlar; işitme cihazları, vücut içi ve dışı cihazları	242243	229235	283315	1	-4
1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	367053	290295	278706	0,9	-13,7

Kaynak: Trademap-mirrordata/İran (9.7.20)

EK-3: İran'ın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

	ÜLKELER (ilk 15)	2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018-2019)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		91 737 444	96 617 521	27 106 527	100	-63,9
1.	Çin	18 544 260	21 098 883	13 401 559	49,4	-36,5
2.	Hindistan	11 084 449	14 778 965	3 375 420	12,5	-77,2
3.	Türkiye	7 492 104	6 931 258	3 100 087	11,4	-55,3
4.	G. Kore	8 013 842	4 091 022	2 134 329	7,9	-47,8
5.	Japonya	3 574 223	3 452 657	1 164 593	4,3	-66,3
6.	Pakistan	327 624	375 386	532 615	2	41,9
7.	Azerbaycan	239 706	414 764	452 628	1,7	9,1
8.	Rusya	392 167	533 138	391 357	1,4	-26,6
9.	Ermenistan	174 489	269 199	324 485	1,2	20,5
10.	Tayland	529 630	725 388	296 462	1,1	-59,1
11.	Almanya	467 787	520 650	231 280	0,9	-55,6
12.	Özbekistan	57 050	133 070	203 437	0,8	52,9
13.	Gürcistan	102 387	168 112	187 106	0,7	11,3
14.	İtalya	3 805 015	3 457 892	170 542	0,6	-95,1
15.	Brezilya	40 857	39 917	116 392	0,4	191,6

Kaynak:Trademap-mirrordata/İran (9.7.20)

EK-4: İran'ın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

	ÜLKELER (ilk 15)	2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018-2019)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		51 612 277	41 236 168	27 308 940	100	-47,8
1.	Çin	18 642 027	14 008 984	9 608 726	35,2	-31,4
2.	Hindistan	2 597 498	2 851 233	3 855 008	14,1	35,2
3.	Türkiye	3 259 270	2 392 949	2 263 251	8,3	-5,4
4.	Brezilya	2 559 657	2 267 926	2 209 599	8,1	-2,6
5.	Almanya	3 364 853	3 186 742	1 695 708	6,2	-46,8
6.	Rusya	1 314 796	1 207 811	1 197 541	4,4	-0,9
7.	İtalya	1 966 634	1 990 079	922 732	3,4	-53,6
8.	Hollanda	1 206 982	845 644	541 767	2	-35,9
9.	Malezya	757 500	691 459	431 846	1,6	-37,5
10.	Fransa	1 695 340	1 025 816	420 470	1,5	- 59
11.	Arjantin	446 983	381 653	379 254	1,4	-0,6
12.	İsviçre	544 588	480 102	332 871	1,2	-30,7
13.	Kazakistan	484 544	426 769	299 518	1,1	-29,8
14.	G. Kore	4 026 924	2 294 259	281 610	1	-87,7
15.	Belçika	673 678	510 546	256 384	0,9	-49,8

Kaynak:Trademap-mirrordata/İran (9.7.20)

Ek-5: Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018-2019)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		3 259 270	2 392 949	2 263 251	100	-5,4
2403	Homonize edilmiş tütün ve tütün yerine geçen madde hülusalari ve esansları	64 269	94 370	100 481	4,4	6,5
4811	Kağıt, karton, selüloz vatk ve selüloz liften tabakalar	44 304	41 793	70 753	3,1	69,3
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	124 382	66 662	62 564	2,8	-6,1
2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	71 484	71 966	54 894	2,4	-23,7
9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	56 838	83 356	48 864	2,2	-41,4
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	25 937	39 446	44 974	2	14
6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	13 316	12 195	43 166	1,9	254
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	9 943	22 382	40 397	1,8	80,5
4411	Ağaçtan veya diğer odunsu maddelerden lif levhalar	143 833	63 400	33 631	1,5	-47
5603	Dokunmamış mensucat (emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş olsun olmasın)	50 371	47 760	28 388	1,3	-40,6
3920	Plastikten diğer levha, plaka, şerit, film, folye (gözeneksiz)	17 231	18 191	28 052	1,2	54,2
3302	Sanayide ve içecek imalinde hammadde veya koku verici maddeler ve karışımlar	19 600	20 185	27 242	1,2	35
1507	Soya yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	0	0	25 198	1,1	0
4819	Kağıttan, kartondan, selüloz vatkadan veya selüloz lif tabakalarından kutu, mafhaza, torba vb.	23 611	35 437	25 184	1,1	-28,9
8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	19 118	15 648	24 677	1,1	57,7

Kaynak: Trademap-directdata/Türkiye

Ek-6: Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018-2019)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		7 492 104	6 931 258	3 100 087	100	-55,3
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	270 511	252 204	164 118	5,3	-34,9
7901	İşlenmemiş çinko	206 636	184 600	154 377	5	-16,4
7601	İşlenmemiş alüminyum	135 668	134 702	72 637	2,3	-46,1
7408	Bakır teller	392	24 784	56 922	1,8	129,7
2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	21 306	66 167	54 230	1,7	-18
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	6 302	9 089	52 207	1,7	474,4
7214	İnşaat demiri	68	17 880	49 660	1,6	177,7
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	135 524	106 213	48 084	1,6	-54,7
7404	Bakır döküntü ve hurdaları	32 593	12 446	45 075	1,5	262,2
7202	Ferro alyajlar	19 092	28 334	40 774	1,3	43,9
3903	Stiren polimerleri (ilk şekillerde)	68 375	60 135	17 979	0,6	-70,1
2712	Vazelin, parafin, petrol mumu, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	16 240	18 064	17 805	0,6	-1,4
7411	Bakırdan ince ve kalın borular	6 298	13 390	16 310	0,5	21,8
7005	Float cam ve yüzeyi taşlanmış veya parlatılmış cam (plakalar halinde)	5 569	6 112	15 658	0,5	156,2
3817	Karışım halinde alkalibenzenler, alkalinaftalenler	11 178	10 179	14 132	0,5	38,8

Kaynak: Trademap-directdata/Türkiye